

Onder redactie van Prof. Dr K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr E. T. v. d. Born, Helpman (Gr.); Ir B. ter Brugge, Almelo; Dr K. J. Cremer, Kampen; Dr R. J. Dam, Kampen; Dr A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr D. van Dijk, Groningen; Dr K. Fernhout, Baarn; Drs D. J. Galle, Haarlem; Mevr. G. Gilhuis-Smitskamp, Mijdrecht; Dr J. H. Hagenbeck, Zwolle; Dr J. van Herksen, Ermelo; A. Janse, Biggekerke; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr J. v. d. Linden, Zeist; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Drs Joh. Luijkenaar Francken, Rotterdam; Mevr. J. M. Th. Luijkenaar Francken-Schreuder, Rotterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr A. Ringnalda, Ermelo; P. J. Risseeuw, 's-Gravenhage; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr R. Schippers, Wansword; Dr J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs H. Smilde, Groningen; Dr H. Smitskamp, 's-Gravenhage; Dr N. Streefkerk, Wolvega; D. Stroo, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia, Pa.; Dr J. Thijs, Zwolle; Dr C. Veenhof, Haarlem; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage; Jan Zwart, Zaandam.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:
Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 101, Kampen.

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Gooz.
Drukkers-Uitgevers:
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f 2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f 7.50 en voor Ned.-Indië f 6.— per jaar.
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f 0.15.

INHOUD: Hoofdartikel: Kerk en Barmhartigheid. I. — Uit de Schrift: Spelen met de wet. (Jes. 28:9 en 10.) — Kerkelijk Leven: Verbondsociëning. Indrukken van de Synode, Mannenverenigingen. — Geestelijke Adviezen: Ontheffing vragen. — Even Parkeerders: Burgers in Nood. — Pop. Wet. Schetsen: De Nieuwe Bedeeling in hare noodzakelijkheid en rijke ontferming tegenover de Oude III. — Lit. en Kunst: Kleine levens. — Opv. en Onderwijs: Klassiek of canoniek. III. — Het Boek van de Week: „Het seksuele leven” van Weatherhead. — Perschoon. — Boekbespreking. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

Kerk en Barmhartigheid.

Reformatoren.

I.

Nu het gesprek zeer druk gaande is over „Dreigende Deformatie” en voortgaande reformatie, is het misschien goed en nog niet te laat, om in het koor der vele stemmen, die meeningen of leeringen doen hooren op dogmatisch, ethisch, filosofisch, psychologisch, kerkelijk en staatkundig gebied, een ander geluid te mengen. Men zou wel met zeker recht kunnen vragen, of het dan nog niet genoeg is, wat op 't oogenblik aan de orde is, en nog lang niet uitgepraat en doorgesproken is. Maar we hebben eenerzijds allengs toch wel geleerd, dat het niet verantwoord is, het zwijgen te bewaren, als men meent voor het welzijn der Kerk te moeten spreken, terwijl we anderzijds steeds meer ervan doordrongen worden, dat men de „terreinen” niet scheiden, noch gescheiden houden kan, om hier of daar wat te werken en dan het andere maar te laten liggen. Het leven is één en onze roeping is één; en als er ergens iets aan schort, doet zich dit schadelijk gelden in heel ons leven. Zoo wang ik het nu de aandacht eens te vragen voor de Kerk en haar beoefening van barmhartigheid, haar leven in de liefde tot ellendigen, haar priesterdienst, niet slechts in haar ambten, maar veel meer in ons aller ambt-der-geloovigen.

Een vreemd onderwerp zal niemand dit kunnen noemen. Een merkwaardige combinatie is „Kerk” en „Barmhartigheid” zeker niet. Historisch vast echter staat, dat Kerk-en-Barmhartigheid iets te maken heeft met Reformatie en „Dreigende Deformatie”. Dit eerste artikel tracht dit laatste iets nader aan te toonen, of eigenlijk slechts in herinnering te brengen, met name uit wat daar in de vorige eeuw over geschreven werd.

Wanneer we het werk der barmhartigheid van onze kerken overzien, dan treedt daarin de zorg voor de armen wel zeer sterk op den voorgrond. We mogen niet willen roemen over hetgeen door onze diakonieën gedaan wordt, klagen is hier zeker allerminst op zijn plaats. Dat ook hiermee echter nog het laatste woord niet is gezegd, zal uit het vervolg van deze artikelen vanzelf wel blijken. Thans echter vestigen we er allereerst de aandacht op, dat met de verzorging der armen het barmhartigheidsbetoon der kerk zeker niet is uitgeput. Onze roeping is breder; en... nu denkt zeker menigeen, die in den arbeid der Evangelisatie werkzaam is, reeds dadelijk aan de „algemeene” armen, wien men gaarne een plaats en recht geeft naast de „armen der gemeente”, doch voorts ook aan werklozen, en velerlei noodden op sociaal gebied. Ook daarvan zijn we over het algemeen wel doordrongen, en ook daar wordt door velen barmhartigheid om Christus' wil beoefend. Slechts wordt wel eens het bezwaar gevoeld, dat dit werk nog maar al te veel wordt overgelaten aan enkelen, wien men daar zelfs gaarne een speciale „liefhebberij” voor

toeschrijft. Of het besef algemeen is, dat we hier een roeping vinden voor elk Christen, mag op het oogenblik nog buiten beschouwing gelaten worden.

Naast deze allen zijn er nu echter nog vele duizenden en duizenden, die evenzeer en zelfs op bijzondere wijze in de beoefening van de barmhartigheid der Kerk dienen betrokken te worden, maar daarin misschien wel heel veel tekort komen, tot schade niet alleen van henzelf, maar niet minder van de kerk. Ik bedoel de zieken; de zieken vooral in de ziekenhuizen en sanatoria; de zieken, wel het meest, die lijden aan krankheid van geest of gemoed, en die soms jaren, ja, hun leven lang in inrichtingen doorbrengen, gescheiden van hun gezin, van de maatschappij, ook van de kerk. Zij worden zoo licht vergeten.

Nu zal het ongetwijfeld niemand meer verwonderen, dat ik allereerst herinner aan onzen grooten reformator Calvijn, en diens hoofdwerk de Institutie. Als Calvijn toch in zijn vierde boek handelt „over de uiterlijke hulpmiddelen door welke God ons tot de gemeenschap met Christus noodigt en in haar houdt”, spreekt hij in het derde hoofdstuk daarvan „Over de leeraren en dienaren der kerk, hun verkiezing en ambt”, en zegt dan in de negende paragraaf van dit hoofdstuk over de diakonen: „De zorg voor de armen was aan de diakonen opgedragen. Hoewel, in den brief aan de Romeinen worden twee soorten van diakonen vermeld. „Wie uitdeelt”, zegt Paulus daar (Rom. 12:8), „doe het in eenvoudigheid; die barmhartigheid doet, in blijmoedigheid”. Daar het zeker is, dat hij spreekt over de openbare ambten der kerk, moeten er twee graden onderscheiden geweest zijn. Indien mijn oordeel me niet bedriegt, duidt hij met het eerste lid de diakonen aan, die de aalmoezen beheerden, en met het andere hen, die zich gewijd hadden aan het verzorgen der armen en zieken, gelijk de weduwen waren, van wie hij melding maakt in den brief aan Timotheüs (1 Tim. 5:9). Want de vrouwen konden geen enkel ander openbaar ambt waarnemen, dan dat ze zichzelf gaven tot het dienen der armen. Wanneer wij dit aannemen (gelijk we ongetwijfeld moeten doen) zullen er twee soorten van diakonen zijn: van welke de eene soort de kerk dient in het besturen van de zaken der armen, en de andere in het verzorgen der armen zelf.”

Ook de Wezelsche artikelen van 1568 handelen in Hoofdstuk V „Van de Diakonen” hier nog over, als in paragraaf 5 gezegd wordt: „Het zal echter niet ondienstig zijn, dat vooral in de grootere plaatsen twee soorten van Diakonen worden ingesteld, waarvan het eene deel zich zal toeleggen op het verzamelen en uitreiken der aalmoezen...” en dan in par. 6: „Het andere deel zal voornamelijk zorg dragen voor de zieken, gewonden en gevangenen; deze (Diakonen) behooren begaafd te zijn behalve met trouw en ijver, ook met de gave der vertroosting en niet gemeene kennis des Woords; en zij zullen naastig bij de Ouderlingen navragen of er in hunne wijken soms ook zieken en zwakken zijn, die vertroosting en opbeuring behoeven.”

Wij halen deze getuigenissen niet aan, om daarmee het pleit te gaan voeren voor een Diakonaat-voor-zielen. Men kan het Prof. Greijdanus, in zijn bespreking van Rom. 12:8, den tekst, waarvan Calvijn uitging, toestemmen, dat deze woorden „niet uitsluitend in ambtelijken zin behoeven verstaan te worden”. „De apostel spreekt niet strikt alleen over de bijzondere ambten en hunne bedieningen. Wel omvat hij ook die met zijne vermaningen, maar deze strekken zich over bree-

der gebied uit, sluiten meer in.” Ook heeft Prof. H. H. Kuyper zich reeds in „De Heraut” van 26 Juni 1904 gekant tegen dit tweërlei diakonaat, met voornamelijk deze argumenten: a. aangezien geen enkel ambtswerk voor overdracht vatbaar is, zouden in dat geval de diakonen zelf verplegers moeten zijn; b. Gods Woord leert ons nergens, dat de diakonen voor zieken hebben te zorgen; c. slechts als het particulier initiatief in de verzorging van zieken en de oprichting van gestichten tot verpleging van krankzinnigen, idioten, longlijders, enz. te kort zou schieten, kan het de roeping der kerk worden in dezen handelend op te treden.

Dit alles nu daar latend, merken we slechts op, dat, hoe dan ook, Calvijn en Wezel een open oog hadden voor de roeping der kerk jegens de zieken, en in elk geval kerk en barmhartigheid zeer nauw met elkander verbonden, niet alleen met het oog op de armen, maar ook lettende op de zieken. Inzoverre was Calvijn's beroep op Rom. 12:8 toch wel zeer ter plaatse, dat ook thans nog Prof. Greijdanus bij „die barmhartigheid doet” opmerkt: „Dit zal wel bijzonder op verpleging van zieken en verzorging van ellendigen en ongelukkigen doelen”. Men moet Jezus barmhartigheid in blijmoedigheid beoefenen. „Men moet het niet maar doen met tegenzin, als gedwongen, ongaarne, doch met lust en een blij gemoed. Dat is ook noodig voor wie geholpen worden. Die hebben reeds te lijden, en soms zeer veel. En wanneer zij dan ook nog merken moeten, dat zij slechts onwillig geholpen en verpleegd worden! Doch ook om 's Heeren wil moet met blijmoedigheid hulp en verzorging geboden worden, onderwijl men de genade Gods dankt en aanbidt, waardoor men zelf gespaard bleef voor het lijden, dat anderen trof en pijnigt of beangst.” De tekst blijft, zij het dan niet voor een afzonderlijk diakonaat, toch voor de kerk van betekenis; ja, thans misschien nog wel meer, juist omdat ze thans elk geloovige rechtstreeks toesprekt, en hem zijn roeping der barmhartigheidsoefening voorlegt. Wij komen allen met zieken in aanraking; en al ware dit niet zoo, dan hebben we toch allen een roeping tegenover diegenen, die zieken verzorgen en verplegen. We zijn van DE zieken nooit af. Daaraan is door de gedachte van Calvijn en Wezel in elk geval scherp uitdrukking gegeven, ook al kan men er zich niet geheel mee vereenigen.

Toch is het van belang er nu verder op te letten, dat een der beste reformatoren van de vorige eeuw, Dr Mr Willem van den Bergh, nog altijd sterk in de overtuiging leefde, dat ook de barmhartigheid aan zieken en geesteskranken van de kerk moest uitgaan. Juist omdat hij de man was van het bewogen hart, die diep meevonde met alle ellende, in elk opzicht, op kerkelijk en maatschappelijk gebied, op dogmatisch en ethisch gebied, werd hij de ware reformator. Hem drukte het leed zijner medemenschen, en hij ging gebukt onder de zonde en ellende der maatschappij en der kerk. En daaruit werd in hem die oprechte verootmoediging geboren, die dezen reformator vooral zoo sierde, en hem tot krachtig getuigen en werken drong. Hij schreef over het genadeverbond en over de kerkenorde, maar ook, ik mag bijna wel zeggen vooral ook, over barmhartigheid. En dit laatste stond bij hem nooit los van kerkherstel en doorwerkende reformatie. Hij zag het werk der barmhartigheid als voorwaarde voor waarachtig kerkherstel. Bekend is zijn woord: „Veel wordt tegenwoordig gesproken over kerkherstel. Ach, blijke deze overal door te breken door herstel der plaatselijke barmhartigheid tegen-

1) Calvijn, Institutie. Vertaling Dr A. Sizoo; III, pg. 63 v.
2) P. Biesterveld en Dr H. H. Kuyper, Kerkelijk Handboekje, Kampen, Bos, 1905, pg. 20 v.

3) Kommentaar-Bottenburg, 1933, pg. 551.
4) Kommentaar-Bottenburg, 1933, t.a.p.